

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande, inom riksdagens andra kammare väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 188 och nr 350 av fru *Nordgren m. fl.* samt nr 370 av herr *Nyblom*.

För de yrkanden, som framställts i motionerna, redogöres här nedan under punkterna A och B. I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma ej lämnas i detta utlåtande, hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av statens inspektör för fattigvård och barnavård, varjämte utskottet lämnat svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska landstingsförbundet tillfälle att yttra sig. Yttranden hava inkommit och finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande. Utskottet tillåter sig att hänvisa till yttrandenas innehåll.

A. Barns försörjningsplikt mot föräldrar m. m.

(motionerna II: 188 och II: 370).

De stadganden, varom här är fråga, återfinnas i 3 samt 63 och 65 §§ i fattigvårdslagen. I 3 § stadgas en plikt för barn att i mån av förmåga försörja sina föräldrar, så att de icke falla fattigvården till last. I 63 § berättigas fattigvårdsstyrelse att av den, vilken jämlikt 3 § bort ansvara för vårdtagares försörjning, uttaga ersättning för i enlighet med bestämmelserna i 1 § fattigvårdslagen lämnad fattigvård, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § må anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke bifallas av de dömande myndigheterna, där den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina.

Svärson är formellt icke försörjningsskyldig mot svärföräldrar, men en man, som ingått äktenskap före den 1 januari 1921, anses, därest gamla giftermålsbalken alltjämt är tillämplig å hans äktenskap, kunna ålägg-

gas att i egenskap av målsman i ekonomiskt avseende för sin hustru bidra till underhåll av hustruns föräldrar. (Se t. ex. kammarrättens årsbok 1927, Avd. II, ref. nr 9.) Då för äktenskap enligt äldre rätt samt för äktenskap, å vilka nya giftermålsbalken äger tillämpning, olika regler gälla i fråga om makars egendom, ansvarighet för gäld samt rätt att vid utmätning undantaga egendom, gestaltar sig i praktiken gift dotters underhållsskyldighet mot föräldrar i allmänhet annorlunda, om hon ingått äktenskap före 1921 års ingång än om hon gift sig efter denna tidpunkt. Enligt 5 kap. 2 § nya giftermålsbalken äro makar pliktiga att var efter sin förmåga bidra till familjens underhåll. I ett fattigvårdsmål, refererat i kammarrättens årsbok 1925, Avd. II, ref. nr 8, har vid bedömandet av den ena makens förmåga att betala viss fattigvårdskostnad, för vilken denne make ensamt skulle svara, hänsyn tagits till den andra makens skyldighet och förmåga att lämna bidrag till makarnas underhåll.

Ovannämnda stadgande om barns försörjningsplikt är av offentlig-rättslig natur.

I fråga om den civilrättsliga underhållsskyldigheten gäller, enligt 16 § i lagen om barn i äktenskap och 6 § i lagen om barn utom äktenskap, att barn i mån av förmåga äro pliktiga att underhålla föräldrar, som av sjukdom eller annan dylik orsak äro ur stånd att själva försörja sig.

I motionen II: 188 av fru Nordgren m. fl. anföres, bland annat:

Att barn och föräldrar skola så långt möjligt hjälpa och stödja varandra är naturligt och har också ett starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Det finns emellertid fall dels då barns underhållningsplikt gentemot föräldrar blir särskilt betungande och dels där det kan ifrågasättas huruvida densamma icke kan sägas stå i strid med den allmänna rättsuppfattningen. Förstnämnda förhållanden föreligga då barnen bildat egen familj och fått försörjningsplikter mot denna samt inkomstförhållandena äro sådana att en beskärning av inkomsterna icke kan ske utan att det blir till förfång för den egna familjen: barnens uppfostran och utbildningsmöjligheter, skapandet av trygghet för familjen i form av sjuk- och livförsäkringar m. m. Förhållanden som inte böra lämnas ur räkningen vid befolkningsfrågans bedömande. Såsom stridande mot det allmänna rättsmedvetandet torde nog sådana fall kunna betecknas där t. ex., som för någon tid sedan omtalades i pressen, ersättning för faderns fattigvård utkrävdes av en son, som inte haft någon som helst förbindelse med sin fader sedan sitt tolfte år, då fadern avvikit från sin familj och överlämnat åt hustrun att ensam draga försorg om sonen och hans minderåriga syskon. Liknande har inträffat i fråga om utomäktenskapliga barn, vars fäder uraktlåtit att fullgöra sina försörjningsplikter mot dem under deras uppväxt. Svärsons skyldighet att ersätta fattigvård, som utgått till svärföräldrar, hör också till de fall, som allmänheten har svårt att se någon rättvisa uti. På grund av stadgande i den nuvarande giftermålsbalkens 5 kap. 2 §, att makarna äro pliktiga att, var efter sin förmåga, bidra till familjens underhåll, har vid utdömande av ersättning för fattigvård, för vilken det åligger ena maken att svara, hänsyn tagits jämväl till andra makens ekonomiska förhållanden.

En revision av fattigvårdslagens bestämmelser i ovan berörda avseenden, måste enligt vår mening anses väl motiverad. Antydningssvis vilja vi framhålla, att det ju kunde tänkas, att barns försörjningsplikt jämlikt fattigvårdslagen gentemot föräldrar som regel upphörde i och med att barnen bildade egen familj och blott i vissa fall, där goda ekonomiska möjligheter föreläge, komme i fråga. Vidare att föräldrar skulle i sin ordning ha fullgjort sina försörjningsskyldigheter mot barnen för att försörjningsplikt från deras sida gentemot föräldrar skulle anses föreligga. Även så att försörjningsplikt gentemot svärföräldrar skulle föreligga endast i de fall, där hustrun hade egna inkomster av betydande art eller enskilda tillgångar. En sakkunnig utredning i ärendet torde lämpligast kunna giva vid handen vilka ändringar i berörda avseenden, som böra eller kunna komma till stånd i gällande fattigvårdslag. Då ändrade bestämmelser givetvis komma att betyda ökade fattigvårdskostnader för kommunerna, torde utredningen jämväl böra omfatta spörsmålet, huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande försörjning.

Motionen II: 188 utmynnar i en hemställan, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte gå i författning om en utredning dels huruvida och på vad sätt ändrade bestämmelser i fattigvårdslagen i de i motionen berörda avseendena böra komma till stånd, och dels huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas ökade kostnader för ifrågavarande vård, samt till riksdagen inkomma med de förslag till ändringar i fattigvårdslagen och eventuellt giftermålsbalken, som av utredningen kunna anses vara betingade.

I motionen II: 370 av herr Nyblom anföres, bland annat:

I fattigvårdslagen är barnens försörjningsplikt gentemot föräldrarna klart och tydligt utsagd, och detta är ju blott som sig bör. Men det har inträffat fall, som enligt min mening göra det nödvändigt att något närmare precisera skyldigheterna. Här uppställer sig frågan, om det verkligen kan vara rätt, att ett barn skall ha ovillkorlig försörjningsplikt även mot uppenbart slarviga och försumliga föräldrar, och vidare om denna försörjningsplikt även skall kunna utsträckas till barns makar. Det synes mig som om försörjningspliktbestämmelserna borde upptagas till omprövning. Detta gäller också den i lagen fastslagna skyldigheten för barn utom äktenskapet att försörja sina föräldrar.

I motionen II: 370 hemställes, att sådana ändringar eller preciseringar vidtagas i fattigvårdslagen, som kunna vara påkallade med hänsyn till i motionen angivna fall.

Organisationsakkunniga ha i sitt den 11 december 1934 avgivna betänkande (S. O. U. 1934: 53) med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. i syfte att inskräpa de försörjningspliktigas skyldigheter i förhållande till fattigvården föreslagit, att till 1 § första stycket

fattigvårdslagen göres ett tillägg av följande lydelse: »Har den behövande anhöriga eller står han i adoptivförhållande eller har han arbetsanställning, skall iakttagas vad i 3 och 4 §§ stadgas.» Genom det föreslagna tillägget understrykes möjligheten för det allmänna att återkräva lämnad fattigvård av försörjningspliktiga enskilda. Enligt de sakkunnigas mening bör denna erinran om de enskildas skyldigheter jämväl visa sig värdefull som ett stöd för fattigvårdsstyrelserna, då det gäller att avvisa för långt gående anspråk på samhällets hjälpverksamhet. Organisationssakkunniga anföra bland annat:

Den rätt, som fattigvårdssamhällena enligt fattigvårdslagen äga att uttaga ersättning för lämnad fattigvård av försörjningspliktiga anhöriga till den understödde, tages på vissa håll i jämförelsevis ringa utsträckning i anspråk. Den officiella statistiken för år 1931 visar, att hela antalet fall i vilka fattigvårdssamhälle erhållit ersättning av försörjningspliktig enligt 3 § fattigvårdslagen nämnda år uppgick till 5 545, fördelat med 1 259 på landsbygden och 4 286 i städerna. Som samma år antalet av fattigvårdens understödstagare var 256 153 på landsbygden och 169 933 i städerna eller för hela riket tillhopa 426 086, måste antagas, att fattigvårdssamhällena skulle ha kunnat i ytterligare ett stort antal fall erhålla ersättning av anhöriga. En förklaring till att de anhörigas försörjningsplikt icke göres mera ofta gällande torde, enligt vad de sakkunniga erfarit, vara att finna däri, att den uppfattningen numera är vanlig, att det åligger fattigvården att övertaga de anhörigas försörjningsbörd. Den antydda uppfattningen om fattigvårdens skyldighet att lätta de anhörigas försörjningsbörd står i stark motsättning till inställningen vid stiftandet av fattigvårdslagen. Fattigvårdslagstiftningskommittén uppfattade nämligen fattigvården såsom principiellt av subsidiär natur i förhållande till den enskildes egen försörjningsförmåga och de anhörigas försörjningsplikt.

Statens sjukvårdskommitté har i sitt den 17 maj 1934 avgivna betänkande (S. O. U. 1934: 22) angående den slutna kroppssjukvården i riket m. m. föreslagit viss ändring i 65 § fattigvårdslagen i syfte att öka möjligheterna att av enskild uttaga betalning för sjukhusvård. Ändringen går ut på att understödstagaren eller den försörjningspliktige skall åläggas ersätta den lämnade fattigvården, medan verkställigheten av utslaget göres beroende av vederbörandes förmåga att betala. Beslut, varigenom understödstagare eller försörjningspliktig ålagts utgiva ersättning för fattigvårdskostnad, skall sålunda icke få verkställas, då den förpliktade genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina.

Utskottet. Den i 3 § fattigvårdslagen angivna grundsatsen, att barn i mån av förmåga äro skyldiga att underhålla sina föräldrar, så att dessa icke falla fattigvården till last, anser utskottet äga starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Motionärerna ifrågasätta icke heller att upphäva denna grundsats. Emellertid hava i motionerna och de över desamma avgivna ytt-

randena framhållits, att regeln om barns försörjningsplikt i tillämpningen kan leda till resultat, som äro för rättskänslan stötande. Enligt 63 § fattigvårdslagen äger fattigvårdsstyrelse att av försörjningspliktig uttaga ersättning för fattigvård enligt 1 § samma lag, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § fattigvårdslagen må anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Det skydd mot en alltför sträng tillämpning av grundsatsen om barns försörjningsplikt, som lämnas i dessa stadganden, har stundom visat sig för svagt. I motionerna har uppgivits, att barn avkrävt ersättning för fattigvård åt fader, ehuru denne icke alls eller endast i ringa mån fullgjort sin underhållsplikt mot barnen. I det av svenska landskommunernas förbund avgivna yttrandet har omnämnts, att en dotter krävt på kostnaden för fattigvård åt hennes fader, ehuru denne gjort sig skyldig till svår förbrytelse mot dottern under dennas minderårighet och därför ådömts ett långvarigt frihetsstraff. Såsom framgår av utskottets ovan lämnade redogörelse gälla för äktenskap enligt äldre rätt samt för äktenskap, å vilka nya giftermålsbalken är tillämplig, olika regler i fråga om makars egendom, ansvarighet för gäld samt rätt att vid utmätning undantaga egendom. Enligt utskottets mening är det emellertid förenat med betydande svårigheter att genom ändringar i den familjerättsliga lagstiftningen upphäva olikheten i förevarande hänseende mellan gamla och nya äktenskap.

Det synes utskottet, som om de i motionerna påtalade olägenheterna i väsentlig mån vore att hänföra till en alltför sträng tillämpning av gällande bestämmelser om utkrävande av försörjningsplikt. Svenska landskommunernas förbund har i sitt yttrande uttalat, att förbundet under sin verksamhet erfarit, att fattigvårdsstyrelserna i icke ringa utsträckning synas förbise stadgandet i 63 § fattigvårdslagen om rätt att eftergiva ersättningsanspråk och anse sig riskera anmärkning av samhällets revisorer, därest de icke utkräva ersättning av enskilda försörjningspliktiga i alla de fall, då 65 § fattigvårdslagen icke utgör laga hinder för bifall till ersättningstalan. Genom upplysningsverksamhet av statens inspektör för fattigvård och barnavård samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet torde motionernas syfte i icke oväsentlig mån kunna främjas. I åtskilliga av de över motionerna avgivna yttrandena har ifrågasatts, huruvida icke de allvarligaste missförhållandena kunde hävas genom ett tillägg till 65 § fattigvårdslagen av innebörd, att talan mot försörjningspliktig icke får bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket, varvid såsom exempel nämnts, bland annat, att väsentliga svårigheter att fullgöra försörjningsplikten föreligga eller att understödstagaren i hög grad eftersatt sin försörjningsplikt gentemot den, mot vilken kravet riktas, eller grovt förbrutit sig mot denne. Enligt utskottets mening tala skäl för en uppmjukning av nämnda stadgande. Ut-

skottet vill på grund härav tillstyrka en utredning om möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådan ändring i 65 § fattigvårdslagen, att anspråk på ersättning av barn för fattigvård, som lämnats deras föräldrar, icke må bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket. Genom en dylik ändring skulle fattigvårdsstyrelserna erhålla vägledning samt de dömande myndigheterna få möjlighet att lämna en oskäligen ersättningstalan utan bifall.

B. Makes underhållsskyldighet mot den andra makens barn (motionen II: 350).

I *motionen II: 350* av fru Nordgren m. fl. yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte dels låta verkställa skyndsamt utredning huruvida och i vad mån sådana ändringar av bestämmelserna i 3 § fattigvårdslagen och 68 § 2 mom. barnavårdslagen samt lagen den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn, som i motionen avses, må genomföras, särskilt i fråga om utomäktenskapliga barn, som av samhället omhändertagits till försörjning, samt huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande understöd, dels ock till riksdagen inkomma med de förslag till lagändringar, som av utredningen kunna anses vara betingade.

I motionen framhålles, att ifrågavarande bestämmelser åstadkomma svåra slitningar inom äktenskapen och i stor utsträckning leda till att vederbörande uraktlåta att legalisera sina förbindelser för att slippa ifrån sina försörjningsplikter. En av de svåraste olägenheterna anse motionärerna vara den, att barn riskerar att av enbart ekonomiska skäl — styvfaderns bristande förmåga att betala för utackordering — bliva förflyttat från ett gott fosterhem till ett hem, där modern kanske är en främling för barnet och där det av styvfadern betraktas som en besvärlig börda. En sådan förflyttning utsätter barnet för psykiska lidanden och medför oftast en avsevärd försämring av dess uppväxtförhållanden. Motionärerna anse det nödvändigt, att ifrågavarande spörsmål upptages till prövning, och förmena, att det icke kan förbigås vid bedömandet av befolkningsproblemet och de sociala åtgärder, som förledas av befolkningsfrågan.

I samband med införandet av nya giftermålsbalken utfärdades den 11 juni 1920 en *lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn*. Enligt denna lag skall, därest make under sin vårdnad har barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, **andra maken jämte honom vara skyldig att, så länge äkten-**

skapet består, efter sin förmåga bidra till barnets underhåll. Dessa bestämmelser, vilka äro av civilrättslig natur, kompletterades 1921 därigenom, att i 3 § i 1918 års fattigvårdslag infördes ett stadgande av innehåll, att make under de i 1920 års lag angivna förutsättningarna är pliktig att efter sin förmåga försörja andra makens barn i tidigare äktenskap eller utom äktenskap, så att barnet ej faller fattigvården till last. Härigenom infördes alltså underhållsskyldighet för en make mot den andra makens barn jämväl i förhållande till det allmänna. Har make icke vårdnaden om sådant barn, föreligger ej underhållsplikt för den andra maken. Jämlikt 63 § i fattigvårdslagen äger fattigvårdssamhälle under förut nämnda betingelser uttaga ersättning för kostnad, som samhället fått vidkännas för fattigvård till barn, jämväl av barnets styvfader eller styvmoder, i den mån fattigvårdsstyrelsen ej finner skäl till eftergift. Enligt 65 § får emellertid sådan talan ej bifallas, om styvfadern eller styvmodern genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. I 1924 års barnavårdslag hava uti ifrågavarande avseenden införts bestämmelser, motsvarande de i fattigvårdslagen upptagna. I 68 § 2 momentet stadgas sålunda, att make, som enligt lag är underhållsskyldig mot andra makens barn, skall, då barnavårdsnämnd omhändertagit barnet, vara skyldig att efter sin förmåga ersätta kostnaden för barnet.

Vad angår frågan om *hemorts rätt* innehåller 7 kapitlet i fattigvårdslagen i nu ifrågavarande delar följande bestämmelser: Hustru har som regel samma hemorts rätt som mannen. Om äktenskapet upplöses genom mannens död eller eljest, behåller hustrun den hemorts rätt, hon senast under äktenskapet ägde, till dess annan tillkommer henne. Barn inom äktenskap har, så länge det är minderårigt, faderns eller, om han är död och modern lever, moderns hemorts rätt. Minderårigt barn utom äktenskapet har samma hemorts rätt som modern eller, om hon är död, den hon senast ägde. Har någon under det år, för vilket han mantalsskrivits inom ett visst fattigvårdssamhälle, åtnjutit fattigvård av vissa slag, vinner han ej hemorts rätt på grund av nämnda mantalsskrivning. Därvid likställs med fattigvård, som någon själv åtnjutit, bland annat fattigvård, som åtnjutits av hans minderåriga barn, samt för mannen fattigvård, som tilldelats hans hustru eller under bestående äktenskap åtnjutits av minderåriga barn, som hon ägt före äktenskapet, såvitt barnet har hennes hemorts rätt.

En utförlig redogörelse för fattigvårdslagens och barnavårdslagens bestämmelser om hemorts rätt med mera ävensom en historik beträffande dessa bestämmelser återfinnas i utskottets förut denna dag avgivna utlåtande nr 35, och tillåter utskottet sig hänvisa till detta.

I fråga om *hemsändning* av understödstagare stadgas i 57 § fattigvårdslagen, att om fattigvårdssamhälle åt någon, som har hemorts rätt i annat fattigvårdssamhälle, utgivit fattigvård enligt 1 § under förhållanden, vilka

synas utvisa, att behovet av fattigvård kommer att bliva varaktigt, äger fattigvårdsstyrelsen i det förstnämnda samhället att hos fattigvårdsstyrelsen i det andra samhället påfordra hans hemsändande eller därom själv besörja, sedan fattigvårdsstyrelsen i hemortssamhället lämnats tillfälle att därmed själv taga befattning. Sistnämnda styrelse äger ock påfordra hans hemsändande eller låta själv avhämta honom. Hemsändning må ej äga rum, bland annat, då understödstagaren därav skulle lida men till sin hälsa eller han har stadigvarande bostad hos skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller hos syskon eller då eljest synnerliga skäl tala emot hemsändningen. Om vederbörande fattigvårdsstyrelser ha olika meningar i fråga om hemsändning eller om understödstagaren eller, då denne ej själv kan tillvarata sin rätt, sådan honom närstående person, som nyss nämnts, bestrider, att hemsändning får ske, må sådan ej äga rum, utan att Konungens befallningshavande, efter det vederbörande blivit hörda och erforderlig utredning införskaffats, därtill lämnat tillstånd.

I fråga om *förflyttning av utackorderade barn* stadgar barnavårdslagen följande: Om barn under sexton år, som vistas hos föräldrarna, på grund av dessas sjukdom, liknöjdhet eller oförmåga eller eljest i hemmet rådande förhållanden är utsatt för nöd, utan att likväl anledning att omhändertaga barnet för skyddsuppfostran eller förebyggande åtgärder föreligger, och nödtillståndet icke bliver avhjälpt på annat sätt, skall barnavårdsnämnden, då föräldrarna medgiva det, omhändertaga barnet. Sålunda omhändertaget barn bör, där ej särskilda omständigheter föranleda till annat, utackorderas i ett för ändamålet lämpat enskilt hem. Nämnden skall övervaka, att den, som mottagit barn till vård, fullgör sina skyldigheter. När för samhällsvård omhändertaget barn anses ej vidare vara i behov av sådan vård, skall densamma upphöra. Så skall även ske, då föräldrarna påkalla vårdens upphörande, så framt ej, bland annat, risk förefinnes, att barnet i föräldrahemmet misshandlas eller utsättes för allvarlig vanvård eller annan fara till liv eller hälsa eller ock blir vanartat.

I en vid 1931 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 24, hemställde fru Nordgren, bland annat, att riksdagen måtte besluta *dels* sådan ändring av bestämmelserna i 3 § fattigvårdslagen samt 68 § 2 mom. barnavårdslagen, att vad i dessa lagrum stadgades om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskapet måtte utgå eller, om detta icke kunde bifallas, att bestämmelser infördes i nämnda lagar, inskränkande makes underhållsskyldighet för andra makens barn, i vad det rörde av fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd lämnat understöd, till hälften av vårdkostnaden, samt att sådana bestämmelser infördes i barnavårdslagen, att barn, som av samhället omhändertagits genom fattigvårds- eller barnavårdsmyndighet, icke utan barnavårdsnämnds tillstyrkan finge förflyttas till moderns hem i de fall,

då modern ingått äktenskap med annan man än barnets naturlige fader, dels ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke fattigvårdslagens bestämmelser om hemortsrätt borde reformeras med hänsyn till att mannens hemortsrätt påverkades av underhåll lämnat åt hustruns barn med annan man.

I sitt över berörda motion avgivna utlåtande, nr 22, anförde andra lagutskottet, som begärt yttrande över motionen av statens inspektör för fattigvård och barnavård, bland annat, följande:

I sitt över motionen avgivna yttrande har statens inspektör för fattigvård och barnavård framhållit, att för undanröjande av förefintliga missförhållanden åtskilligt torde stå att vinna genom spridande av upplysning i frågan och uppmaning till vederbörande myndigheter att vid lagtillämpningen i första hand tänka på barnens bästa och söka handla så, att deras intressen icke äventyras. Inspektören har även förklarat sig villig att genom fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna ävensom på annat sätt verka för större hänsynstagande till barnens intressen och därav föranledd större försiktighet och varsamhet vid tillämpning av de lagbestämmelser, varom fråga är. Enligt utskottets förmenande torde det vara lämpligt att avvakta, huruvida icke genom de åtgärder, som av fattigvårdsinspektören ställts i utsikt, tillfredsställande resultat kunna ernås. Under sådana omständigheter anser sig utskottet icke nu behöva taga ståndpunkt till frågan, huruvida de fördelar, som motionären avser att vinna genom ett upphävande av nuvarande föreskrifter, skulle motvägas av de konsekvenser i viktiga avseenden, som den föreslagna lagändringen skulle medföra.

Utskottet hemställde, att berörda motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, vilken hemställan bifölls av båda kamrarna.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har sedermera i juli 1931 tillställt samtliga fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder i landet ett meddelande av bland annat följande innehåll:

En fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd, som har att besluta om uttagande av ersättning för vårdkostnad, bör först och främst noga taga reda på omständigheterna i det särskilda fallet och sedan därefter rätta sitt handlande, så att icke obotliga skador framkallas, som med större förutseende kunnat förekommas. Rätten för en fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd att avstå från ersättnings utkrävande är ju uttryckligen fastslagen.

Om således, såsom kan hända, det skulle visa sig, att den ene maken icke har kännedom om tillvaron av ett andra makens barn, kan det ifrågasättas, om icke det lyckligaste vore, att så alltjämt finge förbli. Det kan icke gärna leda till någons fromma, att denne make på ett bryskt sätt av utomstående göres underkunnig om barnet, vars tillvaro hemlighållits för honom av andra maken. Är förhållandet eljest mellan makarna sådant, att ett yppande av det verkliga förhållandet icke skulle behöva medföra någon brytning dem emellan, torde den rätta vägen vara att söka förmå barnets moder eller fader därtill. Gäller det ett barn utom äktenskap, synes barnavårdsmannen mången gång vara den rätte att därtill lämna sin medverkan. Även ur rent ekonomisk

synpunkt kan det ställa sig fördelaktigare för samhället att låta vid saken bero än att måhända giva anledning till att genom äktenskapets upplösning behov av ytterligare understöd uppkommer.

Föreligger icke nu nämnda svårighet, finnes likväl tillräcklig anledning till ett varsamt iakttagande av samhällets rätt till ersättning. Även om barnets tillvaro icke hemlighållits, kan ett alltför strängt utkrävande av ersättnings-skyldigheten framkalla samma påföljder, som om så varit fallet. Särskild försiktighet bör emellertid iakttagas, om framställt krav mötes av en begäran att få taga barnet till sig. I sådana fall gäller det att i första hand se till barnets bästa. Kan det förväntas, att det hem, barnet därmed skulle erhålla, icke alls blir sådant, som det borde vara, och kunna icke föräldrarna förmås att frångå sin fordran att få taga hand om barnet, torde samhället böra avstå från varje ersättningsanspråk hellre än att äventyra barnets framtida väl. Även här torde, när fråga är om barn utom äktenskap, barnavårdsmannen hava en uppgift att söka övertyga modern och styvfadern om angelägenheten av att låta barnet kvarstanna i sitt dittillsvarande hem.

Det faller av sig självt, att, om det är av vikt att framgå med varsamhet vid uttagande av ersättning för löpande utgifter, sådan varsamhet är ännu mera av nöden, när det gäller längre tid tillbaka förfallna belopp.

Sist måste emellertid framhållas, att det är den naturlige fadern eller modern, där han eller hon lever, som i första hand är skyldig att svara för samhällets kostnader för barnet. Endast i den mån det icke låter sig göra att därifrån utfå ersättning för dessa kostnader, bör krav riktas mot styvfadern eller styvmodern. Det kan icke hjälpas, att denne eljest känner ett sådant krav såsom en orättvisa, även om samhällets formella rätt att vända sig direkt till honom är obestridlig.

Vid 1932 års riksdag yrkade herr Edward Larson i en inom första kammaren väckt motion, nr 253, bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om sådan ändring i fattigvårdslagen, att utgifter av fattigvårds karaktär till utom äktenskap födda barn och deras mödrar överfördes på staten eller landsting.

Andra lagutskottet erinrade i sitt utlåtande över motionen, nr 5, att ett omfattande utredningsarbete med avseende å fattigvården och den sociala hjälpverksamheten över huvud taget påginge, samt framhöll, att utskottet utginge från att de i motionen påpekade olägenheterna av fattigvårdslagens hemortsrättsregler beträffande minderåriga barn utom äktenskap skulle under utredningsarbetet komma att tilldraga sig den uppmärksamhet, de otvivelaktigt förtjänade. Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Motionen blev därefter av båda kamrarna avslagen.

Vid 1934 års riksdag yrkade fru Nordgren i en motion i andra kammaren, nr 309, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en skyndsamt utredning dels huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utginge enligt 1 § fattigvårdslagen, skulle kunna skyddas från förflyttning, enbart av ekonomiska

skäl, från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem, dels ock huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel kunde få utgå till kommunernas kostnader för ifrågavarande understöd, samt till riksdagen inkomma med förslag till de ändringar i fattigvårdslagen, som av utredningen kunde anses vara betingade.

Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande, nr 25, över motionen:

Såsom utskottet erinrat i sitt förut denna dag avgivna utlåtande nr 23, pågår för närvarande en omfattande utredning med avseende å den sociala hjälpverksamhetens organisation. Det torde finnas anledning antaga, att de i förevarande motion påpekade olägenheterna av vissa bestämmelser i fattigvårdslagen skola ägnas tillbörlig uppmärksamhet vid fortsatt behandling av skatteutjämningsberedningens betänkande samt under organisations-sakkunnigas utredningsarbete. Med hänsyn härtill finner utskottet för närvarande skäl ej föreligga för riksdagen att i anledning av motionen hos Kungl. Maj:t begära utredning angående lämpligheten av ändringar i fattigvårdslagen.

Enligt utskottets förmenande synes det emellertid, utan hinder av ovan nämnda utredningar, böra övervägas, huruvida de i motionen påtalade olägenheterna kunna genom åtgärder i administrativ ordning mildras. Såsom i motionen framhållits, skulle sålunda densammes syfte kunna tänkas bliva i ej oväsentlig mån tillgodosett, därest länsstyrelserna, resp. överståthållarämbetet, ålades skyldighet att före avgörandet av ärenden av ifrågavarande beskaffenhet inhämta yttrande från vederbörande fattigvårds- och barnavårdskonsulent.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt barn, åt vilka understöd utginge enligt 1 § fattigvårdslagen, kunde genom föreskrifter, meddelade i administrativ ordning, bättre än vad för närvarande vore fallet skyddas från förflyttning enbart av ekonomiska skäl från goda och lämpliga fosterhem till moderns och styvfaderns hem.

Utskottets hemställan bifölls av första kammaren, varemot andra kammaren avslog såväl denna hemställan som motionen.

Utskottet vill erinra, att jämlikt Kungl. Maj:ts den 28 september 1934 givna bemyndigande särskilda sakkunniga tillkallats för att inom socialdepartementet biträda med utredning av frågan om understöd åt obemedlade eller mindre bemedlade personer med försörjningsplikt mot minderåriga barn. De sakkunniga, vilka antagit benämningen *1934 års barnpensioneringssakkunniga*, hava den 31 januari 1936 avgivit betänkande (S. O. U. 1936: 6), innefattande utredning med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. Enligt uppgift i betänkandet ämna de sakkunniga senare återkomma till frågan om hjälpåtgärder för barn till fränskilda makar och för utom äktenskap födda barn.

Det synes utskottet, som om de av motionärerna påtalade olägenheterna i betydan- *Utskottet.*
de utsträckning vore att hänföra till en alltför sträng tillämpning

av gällande bestämmelser om utkrävande av makes försörjningsplikt mot den andra makens barn. I 63 § fattigvårdslagen berättigas fattigvårdsstyrelse att av den, vilken jämlikt 3 § bort ansvara för vårdtagares försörjning, uttaga ersättning för fattigvård, lämnad i enlighet med bestämmelserna i 1 §, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § må anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke bifallas av de dömande myndigheterna, om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Motsvarande bestämmelser återfinnas i 68 § 2 mom. barnavårdslagen. Om en fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd för en uppenbart obillig talan, måste denna likväl bifallas under förutsättning, att den ersättningspliktige äger betalningsförmåga. Därest 63 § fattigvårdslagen och 68 § 2 mom. barnavårdslagen tillämpades i överensstämmelse med de riktlinjer, åt vilka statens inspektör för fattigvård och barnavård givit uttryck i sin i utskottets redogörelse omförmälda cirkulärskrivelse, skulle säkerligen de flesta av de påtalade missförhållandena försvinna.

Enligt utskottets mening är det förenat med betydande olägenheter att rubba den civilrättsliga lagstiftningen om makes försörjningsplikt mot den andra makens barn, vilken lagstiftning utgör grunden för fattigvårds- och barnavårdslagarnas motsvarande offentligrättsliga bestämmelser. Utskottet anser sig icke kunna tillstyrka någon rubbning i principen om makes underhållsplikt mot den andra makens barn. Enligt utskottets mening bör emellertid den av statens inspektör för fattigvård och barnavård förordade lagtillämpningen genom tjänliga åtgärder främjas. Genom upplysningsverksamhet av nämnde inspektör samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet synas goda resultat stå att vinna. Men även andra möjligheter att tillgodose det angivna syftet torde finnas. Svenska landskommunernas förbund har i sitt yttrande över bland annat förevarande motion ifrågasatt, huruvida icke de allvarligaste missförhållandena kunde avhjälpas genom ett tillägg till 65 § fattigvårdslagen av t. ex. följande lydelse: »eller där synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket». Eventuellt kunde därefter enligt förbundets uppfattning i lagrummet angivas en del exempel på sådana »synnerliga skäl», såsom att styvfadern vid äktenskapets ingående saknat kännedom om hustruns barn före äktenskapet med annan man, att krav på ersättning av styvfadern för vårdkostnaden för dylikt barn av annan anledning komme att för denne verka i hög grad obilligt och betungande etc. Enligt utskottets mening tala skäl för en uppmjukning i förevarande hänseende av 65 § fattigvårdslagen samt 68 § 2 mom. barnavårdslagen. Utskottet vill på grund härav tillstyrka en utredning om möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådana ändringar i dessa stadganden, att anspråk på ersättning av make för vård, som lämnats andra makens barn, icke må bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa:

A. beträffande frågan om barns försörjningsplikt mot föräldrar m. m.:

Sid. 4¹.

1) att riksdagen, i anledning av motionerna II: 188 och II: 370, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådan ändring i 65 § fattigvårdslagen, att anspråk på ersättning av barn för fattigvård, som lämnats deras föräldrar, icke må bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket; samt

2) att motionerna II: 188 och II: 370, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B. beträffande frågan om makes försörjningsplikt mot den andra makens barn:

Sid. 11.

1) att riksdagen, i anledning av motionen II: 350, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådana ändringar i 65 § fattigvårdslagen och 68 § 2 mom. barnavårdslagen, att anspråk på ersättning av make för vård, som lämnats den andra makens barn, icke må bifallas, då synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket; samt

2) att motionen II: 350, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 april 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Frändén, Gustaf Tamm, Sam Larsson, Hagman, P. Sandström**, *Norman* och *Olof Carlsson**;

från andra kammaren: herrar *Hage, Wallerius, Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås och *Skoglund*, fru *Nordgren* samt herrar *Johanson* i Huskvarna och *Cruse*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

¹ Hänvisning till den sida i detta utlåtande, där utskottets motivering återfinnes.

Bilaga A 1.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård om motionerna II: 188 och II: 370:

Till riksdagens andra laguskott.

Anbefalld avgiva yttrande över dels av fru Nordgren m. fl. väckt motion, II: 188, angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m m. samt dels av herr Nyblom väckt motion II: 370, angående ändring av fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt får jag härmed anföra följande.

Då den av herr Nyblom väckta motionen i huvudsak sammanfaller med fru Nordgrens m. fl. mera utförligt motiverade motion, torde nedan avgivna yttrande, som avser den senare motionen, även få gälla den förra.

Motionen II: 188 kan lämpligen uppdelas i tvenne delar: 1) angående svärsoners ersättningsplikt för utgiven fattigvård åt svärföräldrar samt 2) angående vuxna barns ersättningsplikt över huvud taget för utgiven fattigvård åt föräldrar.

Vad till en början den första delen beträffar råder, som i motionen påpekas, olika skyldighet att ersätta utgiven fattigvård, beroende på om äktenskap ingåtts före eller efter den 1 januari 1921.

Tvekan kan ju ej råda därom, att orättvisa föreligger, då ersättningsplikt förekommer för svärsoner i det ena fallet, men ej i det andra. Split och förargelse uppstår familjerna emellan och går ofta ut över de gamla, för vilka barnen skulle vara till stöd och hjälp. Även om missförhållandena så småningom försvinna allt eftersom den äldre giftermålsbalkens tillämpningsområde minskas, kommer detta dock att taga så avsevärd tid, att en lagändring synes befogad. Av fattigvårdsmyndigheterna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle, vilkas yttrande jag inhämtat över motionen, ha de tre förstnämnda tillstyrkt lagändring i denna del, under det att de tre sistnämnda ej gjort något bestämt uttalande härom. För egen del finner jag skäl tala för att en utredning kommer till stånd om lagändring. Däremot kan jag ej tänka mig, att det är erforderligt att lämna bidrag av statsmedel för de minskade inkomster, som kommunerna genom lagändringen skulle åsamkas. Antalet kravmål av denna art lär ej vara så stort att någon som helst kännbar utgift för kommunerna härigenom kommer att uppstå.

Beträffande motionens senare del angående vuxna barns ersättningsplikt för utgiven fattigvård åt föräldrar synes frågan om ändring i gällande bestämmelser vara mera ömtålig. Principen om barns försörjningsplikt avse motionärerna ej att rubba, uppges det i motionen. Någon ändring häri är alltså ej meningen att åstadkomma. Men motionärerna anse att en ändring bör komma till stånd i avsikt att förhindra att principen drives så långt att rättskänslan kränkes. Mot denna tankegång lär ingen erinran kunna göras. Fråga är emellertid om lagändringar avseende att förhindra sistnämnda förhållande kunna vidtagas på sådant sätt, att de ej medföra ett avtrubbande av den försörjningsplikt, som naturligt bör finnas, där möjlighet att hjälpa föräldrarna eller ersätta fattigvården för utgivet understöd finnes.

De vuxna barnens bidrag till föräldrarnas försörjning fullgöres ju i allmänhet utan att det allmänna behöver tjänstgöra såsom mellanhand. Förstå att hjälpa är nog i främsta hand beroende på den goda viljan. Rubbas denna av en eller annan orsak — t. ex. i det fall där flera barn finnas, att några avsiktligt undandraga sig sin del av försörjningsplikten — inträder lätt bristande intresse för saken hos den eller dem av barnen, som eljest äro villiga att, även med vissa uppoffringar, bidra. Ordspråket »att det är svårare för sju barn att försörja sin mor än för en mor att försörja sju barn» äger nog i verkligheten stor tillämpning. Detta bestyrkes även av uttalanden över motionen, som avgivits av fattigvårdsnämndens i Stockholm ombudsman. Han anför härom följande: »I ärenden, där understödstagaren endast har ett barn, är det tämligen enkelt om försörjningsskyldigheten skall fullgöras eller om fattigvårdsnämnden skall avstå från yrkande härutinnan. Om däremot barnens antal är två eller flera, har fattigvårdsbehovet mestadels uppkommit på grund av barnens oenighet och oförmåga att sinsemellan komma överens om storleken av det bidrag var och en skall lämna till föräldrarnas försörjning.» Skulle en uppmjukning av nu gällande bestämmelser medföra, att försörjningsviljan i ännu högre grad minskades, tvekade jag ej att avstyrka bifall till motionen. Då emellertid å andra sidan det ej kan förnekas, att gällande lag kan utnyttjas av fattigvårdsstyrelse för uttagande av ersättning i fall, som är stötande för rättsmedvetandet, anser jag mig ej böra intaga denna ståndpunkt. Jag tänker härvid särskilt på sådana fall, som i motionen åberopats, nämligen då föräldrarna eller någon av dem uppenbart brustit i sin försörjningsplikt mot barnen under deras minderårighet eller då vuxna barn med hänsyn till egen familjs framtid skulle bli allt för betungade vid fullgörandet av ersättningsplikten. Med hänsyn till sådana fall kan anses önskvärdt, att till en början en utredning kommer till stånd om ändring i bestämmelserna rörande ersättningsplikt för utgivet fattigvårdsunderstöd. Den betänksamhet, som framkommit i fattigvårdsdirektörens i Gävle uttalande i ämnet, har emellertid styrkt mig i den uppfattningen, att en generell befrielse för försörjningspliktiga barn, vilka befinna sig i ett visst ekonomiskt förhållande till egen familjs framtid, dock ej bör lagfästas. En eventuell ändring bör därför ske med den allra största varsamhet. Jag ansluter mig i detta avseende till vad fattigvårdsstyrelsen i Göteborg i sitt yttrande över motionen anför. Fattigvårdsstyrelsen anför i denna del följande: »En dylik ändring kan möjligen ske på sådant sätt, att i fattigvårdslagen inryckes ett stadgande av innehåll att fattigvårdssamhälle icke må utkräva ersättning, då på grund av föräldrarnas förhållande gent emot barnen eller eljest synnerliga skäl till eftergift finnas.» Genom en sådan bestämmelse skulle i första hand en värdefull vägledning lämnas fattigvårdsstyrelserna, då fråga om uttagande av ersättning kommer före samt i andra hand de myndigheter, som ha att döma i tvister rörande uppkommen fråga om ersättning. Till förhindrande av att bestämmelserna skulle på något sätt kunna utnyttjas av försörjningspliktiga barn, som verkligen äro i stånd att lämna ersättning för utgiven fattigvård, synes det lämpligt att i detta sammanhang upptages till övervägande att, på sätt organisationssakkunniga i sitt den 11 december 1934 avgivna betänkande föreslagit, genom ett tillägg till 1 § i fattigvårdslagen inskräpes de försörjningspliktiga anhörigas skyldigheter i förhållande till fattigvården.

Av fattigvårdsmyndigheterna i de sex städer, som ej deltaga i landsting och vilka, såsom jag förut nämnt, av mig anmodats yttra sig över motionen, ha endast fattigvårdsdirektörerna i Malmö och Gävle icke ansett befogat att

företaga utredning och eventuell lagändring. Fattigvårdsdirektören i Gävle åberopar till stöd för sin ståndpunkt att oskäligen avgift icke utdömes ett par fall, som varit föremål för handläggning och som vittna om stor mildhet. Mot dessa fall står emellertid uttalande från fattigvårdsstyrelsen i Göteborg, som anför att det nog icke kan förnekas, att de dömande myndigheterna på grund av gällande bestämmelsers innehåll i många fall sett sig nödsakade att gå längre än som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt vid utdömandet av ersättning.

Jämväl på grund av dessa olika uppfattningar hos fattigvårdsmyndigheterna vill jag tillstyrka bifall till förslaget om utredning i frågan. Då det antal fall, som kan drabbas av en sådan ändring, ej kan förväntas bli annat än jämförelsevis ringa, torde dock icke förutsättas, att staten skall vid kännas de kostnader, som kommunerna härigenom kunna gå förlustiga.

Yttranden över motionen från fattigvården i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle bifogas.

Stockholm den 7 mars 1936.

G. H. von KOCH.

Bilaga A 2.

Stockholms stads fattigvårdsnämnds
yttrande till statens inspektör för fat-
tigvård och barnavård över motionen
II: 188:

Till Statens Inspektör för fattigvård och barnavård.

Genom remiss den 17 innevarande februari har Stockholms stads fattigvårdsnämnd anmodats avgiva yttrande över en av fru Olivia Nordgren m. fl. hos riksdagen väckt motion över vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m. Med anledning härav får nämnden härmed överlämna ett av dess ombudsman avgivet tjänsteutlåtande, vilket nämnden åberopar som eget yttrande

Stockholm den 28 februari 1936.

På fattigvårdsnämndens vägnar:

WICTOR KARLSSON.

/ K. G. Tham.

Uti bifogade motion N:o 188 i Riksdagens Andra Kammare hava Fru Olivia Nordgren m. fl. påtalat den omständigheten att enligt gällande fattigvårdslag *make i egenskap av målsman i ekonomiskt avseende för sin hustru kan åläggas ersätta kostnader för fattigvård åt svärföräldrar* allenast på grund av att han ingått sitt äktenskap före den 1 januari 1921, då den nya äktenskapslagen trädde i kraft och icke varit nog förutseende att vänta till efter den 1 januari 1921 eller begära boskillnad. Fattigvårdsnämndens ombudsmansexpedition har i dessa fall gjort den erfarenheten att den betalningsskyldige i dylika ärenden anser sig i regel orättvist behandlad. Särskilt skarpt framträder detta då understödstagarens döttrar äro flera och några av dem hava ingått äktenskap före och några efter den 1 januari 1921. I

dessa senare fall kunna deras män icke åläggas bidraga till understödstagarens försörjning. Oviljan mot att utgiva utdömt underhållsbidrag i samtliga dessa fall är synnerligen stor och de belopp Fattigvårdsnämndens ombudsman lyckas indriva av denna kategori försörjningspliktiga personer äro icke heller betydande. Det ekonomiska resultatet av indrivningen motsvarar knappast det arbete, som måste nedläggas på dylika kravärenden. Det synes mig för den skull icke föreligga anledning till erinran emot en lagändring såtillvida att make icke bör åläggas utgiva ersättning för fattigvård åt hustruns föräldrar.

Beträffande motionärernas förslag om viss begränsning av kravverksamheten mot understödstagares barn, därvid särskild hänsyn skulle tagas till den omständigheten att den betalningsskyldige bildat egen familj eller att föräldrarna icke fullgjort sina skyldigheter mot honom, vill jag framhålla svårigheten av att i fattigvårdslagen lämna direktiv härutinnan. I ärenden där understödstagaren endast har ett barn, är det tämligen enkelt om försörjningsskyldigheten skall fullgöras eller om fattigvårdsnämnden skall avstå från yrkande härutinnan. Om däremot barnens antal äro två eller flera, har fattigvårdsbehovet mestadels uppkommit på grund av barnens oenighet och oförmåga att sinsemellan komma överens om storleken av det bidrag var och en skall lämna till föräldrarnas försörjning. Har i dylikt mål dömande myndighet jämlikt 65 § fattigvårdslagen befriat en eller flera från att bidraga till betalning av fattigvårdskostnaden, förekomma nästau alltid klagomål från dem, som förpliktats gälda kostnaden. Dessa anse, att målet icke är tillfredsställande handlagt och vilja icke förstå varför någon eller några av syskonen icke ålagts betala och av vilken anledning just han skall erlægga ett visst belopp. Har nämnden i ansöknings till Överståthållarämbetet icke anhängiggjort ersättningstalan mot samtliga barn utan avstått från talan mot någon, som ansågs vara oförmögen att fullgöra inbetalningar, uppkomma under processens gång anmärkningar häremot. Nämnden är på grund härav nödsakad att i dessa mål rikta sin talan mot så många av understödstagarens barn som möjligt, för att i myndighetens utslag få angivet att vissa personer sakna förmåga att bidraga till betalningen.

Enligt instruktion för nämndens tjänstemän bör redan då ansökan om understöd föreligger förhandlingar angående bidrag upptagas med understödstagarens barn i syfte att förhindra uppkomsten av fattigvårdsbehov. Skulle nu några av barnen från början undantagas från försök till uppgörelse, torde säkerligen åtgärden att söka förmå övriga barn att godvilligt lämna sitt bidrag vara tämligen lönlös.

Därest kravverksamheten mot försörjningspliktiga barn skulle förbindas med vissa ekonomiska villkor angivna i fattigvårdslagen eller på annat sätt, föreligger anledning till antagande att barn, som förut fullgjort sin underhållsskyldighet direkt till sina föräldrar, skulle upphöra därmed sedan de fått kännedom om villkoren och att desamma kunde tillämpas på dem. Såsom en följd härav skulle säkerligen många nya fattigvårdsfall uppstå. Förslaget om en lagändring härvidlag, huru behjärtansvärd densamma än må anses vara, skulle med all sannolikhet motverka de åtgärder, som vidtagits i syfte att nedbringa nyssnämnda kostnader och synes ej heller överensstämma med nyligen framfört förslag om tillägg till 1 § fattigvårdslagen, varigenom en skärpning av bestämmelserna om försörjningspliktiga personers skyldigheter skulle åstadkommas.

Av motionen framgår slutligen, att meningen ingalunda är att söka rubba på den fullt riktiga och ur alla synpunkter betydelsefulla principen om barns

försörjningsplikt mot föräldrar. Därest denna princip alltjämt fasthållas har jag icke något att erinra emot en sådan ändring av ifrågavarande bestämmelser i fattigvårdslagen att härigenom stipuleras lättnader i försörjningsplikten i sådana fall som blivit särskilt av motionärerna påtalade. Begärd uppgift angående omfattningen av Fattigvårdsnämndens krav mot vuxna barn överlämnas härjämte.

Stockholm i Fattigvårdsnämndens ombudsmansexpedition den 26 februari 1936.

N. HELLICHIOUS,
ombudsman.

Uppgift om i hur stor omfattning under perioden 1931—1935 kravmål mot vuxna barn förekommit å Fattigvårdsnämndens ombudsmansexpedition och nämndens distriktsbyråer.

T i d	Antalet upplagda kravmål i allt mot enskilda personer	Därav antal kravmål mot vuxna barn	Eller sålunda i procent
1931.....	3 366	132	3: 4
1932.....	10 000 huvudsakligen arbetslöshetsärenden	180	1: 8
¹ / ₁ 33—omorganisation			
³¹ / ₈ 33.....	6 000	162	2: 7
¹ / ₉ 33— ³¹ / ₁₂ 34.....	10 903	767	7: 03
1935.....	5 234	491	9: 4

Bilaga A 3.

Göteborgs stads fattigvårdsstyrelsens yttrande till statens inspektör för fattigvård och barnavård över motionen II: 188:

Till Statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Anmodad avgiva yttrande över en av fru Olivia Nordgren m. fl. vid årets riksdag väckt motion angående vissa ändringar i fattigvårdslagen, avseende bestämmelserna rörande vuxna barns försörjningsplikt gentemot föräldrar m. m., får Göteborgs stads fattigvårdsstyrelse anföra följande.

De stadganden, varom här är fråga, återfinnas i 3 samt 63—68 §§ i fattigvårdslagen. I 3 § stadgas en plikt för föräldrar och barn att i mån av behov, å ena, och förmåga, å andra sidan, försörja varandra, så att de icke falla fattigvården till last. I 63 § berättigas fattigvårdsstyrelse att av den, vilken jämlikt 3 § bort ansvara för vårdtagares försörjning, uttaga ersättning för i enlighet med bestämmelserna i 1 § fattigvårdslagen lämnad fattigvård, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift. Jämlikt 65 § må anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke bifallas av de dömande myndigheterna, där den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till sitt uppehälle. Svärson är sålunda formellt icke försörjningsskyldig mot svärföräldrar, men en man, som ingått äktenskap före den 1 januari 1921, anses, därest gamla giftermålsbalken alltjämt är tillämplig å hans äktenskap, kunna

åläggas att i egenskap av målsman i ekonomiskt avseende för sin hustru bidra till underhåll av hustruns föräldrar. Är åter nya giftermålsbalken tillämplig och egendomsgemenskap mellan makarna sålunda icke föreligger, kan han givetvis icke åläggas dylik bidragsplikt.

Framhållas må till en början, att dessa stadganden om barns försörjningsplikt gentemot föräldrar äro av rent offentlighetsrättslig natur. Försörjningsplikten åligger barnet allenast i förhållande till samhället, och föräldrarna ha intet civilrättsligt grundat anspråk på att erhålla försörjning av barnet. Frågeställningen vid bedömandet av det särskilda fallet bör sålunda icke bliva »Kunna föräldrarna anses ha ett berättigat anspråk på att bliva försörjda av barnet?» utan »Kan samhället eller barnet anses närmast till att försörja föräldrarna?». Fasthålls vid detta, kunna måhända de av motionärerna anförda exemplen anses mindre stötande för rättskänslan än de vid ett första påseende förefalla.

Den princip, som uti lagens ifrågavarande bestämmelser kommit till uttryck, nämligen att barn och föräldrar, även sedan barnen blivit vuxna, gentemot samhället äro pliktiga att ekonomiskt bistå varandra så långt sig göra låter, torde stå i full överensstämmelse med svenskt rättsmedvetande och dess rubbade ifrågasättes ej heller av motionärerna. En strikt tillämpning av principen kan emellertid, såsom motionärerna genom exempel påvisat, leda till resultat, som måste anses stötande för rättskänslan. Detta torde aldeles speciellt vara fallet, då barn åläggas att bidra till föräldrar, som de måhända icke ens känna eller som i vart fall helt uraktlåtit att om barnen draga försorg under deras barndom och uppväxttid och som kanske därtill genom sitt levnadssätt och sin vandel berett barnen obehag av varjehanda slag. Det intima band mellan föräldrar och barn, varå principen grundar sig, förefinnes icke i dylika fall, och det torde icke kunna förnekas, att det är hårt att ålägga ett barn, som trots svårigheter lyckats skapa sig en tryggad ställning, att bidra till dylika försumliga föräldrar, som kanske dyka upp plötsligt och oväntat efter åtskilliga års bortovaro. I allmänhet torde fattigvårdsstyrelserna i sådana fall anse skäl till eftergift föreligga och sålunda icke utkräva ersättning av barnen. Möjligt är emellertid, att i åtskilliga kommuner samhällets rätt till ersättning tillvaratages med otillbörlig stränghet och ur ensidigt ekonomiska synpunkter och att sålunda det ovanberörda stadgandet i 63 § fattigvårdslagen, vars innebörd torde vara så att förstå, att fattigvårdssamhälle helt eller delvis bör avstå från bidrag, då skäl till eftergift finnes, icke är tillfyllest för att dylika, för rättskänslan mindre tilltalande ersättningskrav skola undgå. En lagändring i sådant syfte finner styrelsen därför önskvärd. En dylik ändring kan möjligen ske på sådant sätt, att i *fattigvårdslagen inryckes ett stadgande av innehåll, att fattigvårdssamhälle icke må utkräva ersättning, då på grund av föräldrarnas förhållande gentemot barnen eller eljest synnerliga skäl till eftergift finnas*. Efter en sådan lagändring blir det icke beroende av vederbörande fattigvårdsstyrelses godtycke, huruvida eftergift i ett visst fall skall göras eller icke, och de dömande myndigheterna få möjlighet att taga hänsyn till de skäl av förevarande art mot en bidragsskyldighet, som kunna av den försörjningspliktige företes.

Den reella olikheten mellan make i ett äldre och make i ett nyare äktenskap med avseende på hans skyldighet att bidra till andra makens föräldrars försörjning har ju sin grund i de olika reglerna rörande makars egendom i gamla och nya giftermålsbalken. I och för sig torde en regel, att make är gentemot samhället skyldig att ekonomiskt bistå andre makens

föräldrar, icke anses stötande för det stora flertalet svenska medborgare, och åtskilliga äro väl de fall, i vilka bidrag till andre makens föräldrar lämnas, såväl där gamla som där nya giftermålsbalken är tillämplig å makarnas äktenskap. Otillfredsställande är emellertid, att olikhet i detta hänseende i realiteten föreligger mellan gamla och nya äktenskap. Det måste givetvis kännas orättvist för en man, som gift sig under år 1920, att nödgas att i egenskap av målsman i ekonomiskt avseende för sin hustru bidraga till sina svärföräldrar, medan hans svåger, som gift sig ett år senare och som har det ekonomiskt bättre ställt, slipper helt undan. Som det icke torde kunna ifrågakomma att utsträcka försörjningsskyldigheten till att omfatta även svärsöner och svärdöttrar, då en dylik skyldighet hittills varit för svensk rätt okänd, synes den enda möjligheten att råda bot på denna föga tilltalande olikhet mellan gamla och nya äktenskap vara att i 3 § fattigvårdslagen införa ett stadgande, som borttager möjligheten att utkräva bidrag av en man i hans egenskap av målsman för sin hustru till dennas föräldrars försörjning. Även om, som motionärerna påpekat, förevarande missförhållande så småningom av sig självt försvinner allt eftersom den äldre giftermålsbalkens tillämpningsområde minskas, kommer detta dock att taga så avsevärd tid, *att en lagändring synes vara önskvärd.*

Beträffande bidragsskyldigheten till föräldrar för de barn, som bildat egen familj, synas icke tillräckliga skäl finnas för att, som motionärerna ifrågasatt, uppställa ett så långt gående undantag från huvudprincipen, som att befria barn, som bildat egen familj, från bidragsskyldighet, så snart icke barnets ekonomiska förhållanden äro särskilt goda. Emellertid kan det nog icke förnekas, att *de dömande myndigheterna på grund av nu gällande bestämmelsers innehåll i många fall sett sig nödsakade att gå längre än som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt* vid utdömande av ersättning i ifrågavarande fall. En bidragsskyldig kan nu befrias allenast om han genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. Denna bestämmelse synes tolkas så strängt av de dömande myndigheterna, att den bidragsskyldige icke tillåtes behålla mera av sin inkomst, än vad som kan beräknas åtgå till erforderligt underhåll för honom och hans familj. En så långt gående bidragsskyldighet, varigenom den ersättningskyldige berövas så gott som alla möjligheter att sörja för sin och familjens framtid (genom försäkringar, bekostande av särskild skolundervisning åt barn etc.), torde icke kunna anses fullt skälig. Ofta leder också ett utkrävande av stora bidrag till osämja mellan man och hustru och till hat mot föräldrarna. Det synes styrelsen därför önskvärdt, att en uppmjukning av ifrågavarande stadgande kommer till stånd, så att de dömande myndigheterna beredas möjlighet att taga skälig hänsyn till barnens berättigade intresse att i någon mån sörja för sin egen och sin familjs framtid.

Därest lagreglerna formuleras så, att endast påtagliga missförhållanden rättas till, torde ändringarna icke bliva av så stor ekonomisk betydelse för kommunerna, att rätt till ersättning av statsmedel skall behöva ifrågasättas för vad de genom ändringarna gå miste om.

Fattigvårdsstyrelsen har i sin kravverksamhet hittills gått efter följande principer. Barn, som gjort sannolikt, att föräldrarna helt försummat sina plikter mot dem, ha helt befriats, utom i de fall, då barnen varit i mycket goda ekonomiska omständigheter, då ett med hänsyn till dessa omständigheter jämkat bidrag ansetts böra utgå. Män i äldre äktenskap ha plägat krävas för hustruns föräldrars försörjning allenast då familjen varit i rela-

tivt goda ekonomiska omständigheter och även då med jämkat belopp. Vid krav mot barn, som bildat familj, har skälig hänsyn pläгат tagas till barnens intressen att stödja den egna familjen. Under åren 1931—1935 har styrelsen väckt talan om bidrag för försörjning av föräldrar mot resp. 11, 14, 65, 106 och 110 personer. Av dessa ha 6, 1, 8, 24 och 19 resp. gällt man i hans egenskap av målsman för sin hustru. Av målen ha 9, 13, 57, 91 och 84 resp. avgjorts genom utslag. I övriga fall har talan återkallats antingen enär antaglig uppgörelse med vederbörande kunnat träffas under hand eller enär styrelsen på grund av den genom polisen förebragta utredningen i målet funnit skäl eftergiva sitt krav på bidragsskyldighet. De ojämförligt flesta av hithörande ärenden behöva emellertid icke gå till lagsökning utan frivillig överenskommelse träffas med vederbörande angående hans bidrag till föräldrarnas försörjning.

Göteborg den 29 februari 1936.

På fattigvårdsstyrelsens vägnar:

AXEL A. DAHLSTRÖM.

Gösta Hoff.

Bilaga A 4.

Malmö stads fattigvårdsstyrelsens yttrande till statens inspektör för fattigvård och barnavård över motionen II: 188:

Till Statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Med anledning av begärt utlåtande över fru Nordgrens m. fl. motion till innevarande års riksdag angående vissa ändringar i fattigvårdslagen få undertecknade härmed avgiva följande yttrande:

Motionärerna ha såsom utgångspunkt begagnat sig av tvenne ofullständiga exempel, hämtade ur dagspressen, varjämte de bygga på antagandet att fattigvårdslagens § 3 i vissa fall kan bliva hårt tillämpad genom att respektive myndigheter ha svårighet att rätt avväga vederbörandes betalningsförmåga.

Såsom felaktig utgångspunkt må vi citera följande utlåtande i motionen: »Dessutom måste ju lagbestämmelserna följas även i de fall där rent moraliskt sett försörjningsplikten måste anses förverkad eller obefintlig.»

Detta synes oss icke riktigt alldenstund det ej finnes någon allmän åklagare, som tvingar fram tillämpning av försörjningsplikten och då dessutom fattigvårdslagens § 63 stadgar, att fattigvårdsstyrelse äger uttaga ersättning »i den mån styrelsen ej finner skäl till eftergift». Fattigvårdsstyrelsen har sålunda full frihet att tillämpa eller avstå från krav mot försörjningspliktiga. Då dessutom motionärerna själva äro angelägna framhålla »att det ingalunda är vår mening att söka rubba på den fullt riktiga och ur alla synpunkter betydelsefulla principen om barns försörjningsplikt mot föräldrar», synes man med fog kunna ifrågasätta huruvida utredning om lagändring är påkallad.

Såsom motvikt mot motionärernas uppfattning må vidare framhållas organisationsakkunnigas betänkande om den samhälleliga hjälpverksamhetens

omorganisation, vari föreslås ändring i fattigvårdslagen för att på nytt inskräpa de försörjningspliktigas skyldigheter.

Under de sista åren har Malmö Fattigvårdsstyrelse mot 58 försörjningspliktiga barn nödgats genom laga utslag fastställa underhållningsskyldigheten. I de fall, då dylika utslag blivit en sträng tillämpning av lagens bestämmelser, har fattigvårdsstyrelsen efter särskild prövning beaktat rent humanitära synpunkter och därvid medgivit behövliga avskrivningar eller jämkningar i utslagen. Av ovannämnda 58 ärenden ha sålunda större eller mindre ändringar gjorts i 8 fall.

För att giva motionärernas syfte ett erkännande och förebygga att någon fattigvårdsstyrelse event. skulle på inhumant sätt utnyttja bestämmelserna angående försörjningsplikten, synes ärendet endast behöva belysas i något av de från Socialdepartementet periodvis utkommande meddelandena till fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder.

Möjligen bör en lagändring däremot komma till stånd beträffande svärsöners försörjningsplikt, så att även de svärsöner, som ingått äktenskap före den 1 januari 1921 i detta hänseende få samma rättigheter som svärsöner, vilka ingått äktenskap, då nya giftermålsbalken trätt i kraft och målsmanskap ej vidare förefinnes, enär detta moment visat sig vara ett ganska olyckligt tvistefrö i de hem där svärsöner av bägge slagen förefinns.

Malmö den 29 februari 1936.

I tjänsten

E. PALLIN.

Direktör.

G. Ehrlin.

Inspektör.

Bilaga A 5.

Norrköpings stads fattigvårdsstyrelses yttrande till statens inspektör för fattigvård och barnavård över motionen II: 188:

Anmodad att avgiva yttrande med anledning av fru Nordgrens m. fl:s motion angående vissa ändringar i fattigvårdslagen får undertecknad efter samråd med fattigvårdsdirektören anföra följande:

Vill man överhuvud fasthålla vid barns försörjningsplikt gentemot föräldrar, synes det vara betänkligt att medgiva undantag beträffande de kategorier, som i motionen exemplifieras.

Däremot synes en reglering genom lag av barns försörjningsplikt i sådana fall, då barnen ha egen familj och minderåriga barn att försörja, vara behövlig i syfte att garantera, att nödig hänsyn tages till barnförsörjningskostnaden. I saknad av normer härför kunna såväl fattigvårdsstyrelserna som överordnade instanser komma att tillämpa en ganska olika praxis.

Ovissheten om vilken norm, som bör följas vid beräkning av barnförsörjningskostnadens inverkan på försörjningsplikt mot föräldrar, torde också ha till följd, att fattigvårdsstyrelserna draga sig för att anhängiggöra kravmål, enär de frukta för bakslag hos länsstyrelsen.

Vad Norrköping beträffar ha kravmål mot vuxna barn under perioden 1931—1935 förekommit i 24 fall. Av dessa ha endast 3 återtagits eller för-
lorats.

Norrköping den 1 mars 1936.

SAM. THYSELL.

Fattigvårdsstyrelsens ordf.

Bilaga A 6.

Hälsingborgs stads fattigvårdsstyrel-
ses yttrande till statens inspektör för
fattigvård och barnavård över motio-
nen II: 188:

Till Statens inspektör för fattigvård och barnavård.

I skrivelse den 17 februari 1936 har statens inspektör för fattigvård och barnavård anhållit om yttrande över en av ledamöterna i riksdagens andra kammare, Olivia Nordgren, Agda Östlund och Ruth Gustafson väckt motion om vissa ändringar i fattigvårdslagen, och får fattigvårdsstyrelsens arbetsutskott i anledning härav anföra följande.

Fattigvårdslagens bestämmelse, att föräldrar och barn i mån av behov å ena samt förmåga å andra sidan äro skyldiga att försörja varandra, så att de icke falla fattigvården till last har, såsom motionärerna framhållit ett starkt stöd i den allmänna rättsuppfattningen. Motionärerna framhålla emellertid ett flertal fall, då den allmänna rättsuppfattningen ingalunda kräver en sådan försörjningsplikt och då det tvärtom är obilligt att utkräva en sådan. Dessa fall äro först och främst, då barn utom äktenskap åläggas betalningsskyldighet för fattigvård, som lämnats deras föräldrar, och förhållandena varit sådana, att föräldrarna icke någon gång eller åtminstone i ytterst ringa mån bidragit till barnets uppfostran. Sådana fall kunna ock föreligga beträffande barn i äktenskap liksom ock ifråga om underhållsskyldighet till svärföräldrar.

Fattigvårdsstyrelsens arbetsutskott vill genast uttala sina sympatier för den föreliggande motionens syfte att i de fall, då samhörighet mellan föräldrar och barn icke vid något tillfälle eller åtminstone högst sällan funnits, det icke bör kunna åläggas barn att ersätta fattigvård, som lämnats föräldrarna. Bestämmelsen om den inbördes underhållsskyldigheten föräldrar och barn emellan grundar sig ju på det naturliga förhållandet, att barn tarva vård och uppfostran. Lika naturligt är det då, att barn i gengäld härför taga hand om sina föräldrar på dessas ålderdom. I de fall däremot då sådan samhörighet icke finnes och barn icke av föräldrarna erhålla vare sig vård eller uppfostran, böra föräldrarna varken juridiskt eller moraliskt kunna åberopa någon plikt på försörjning från barnens sida. I synnerhet kan vid sådana fall, där utomäktenskapliga barn åläggas ersätta fattigvård, till föräldrar, som i ytterst ringa mån vårdat sig om sina barn, skapas bitterhet icke blott mot föräldrarna utan jämväl mot samhället, som stiftat lagar i uppenbar strid mot det allmänna rättsmedvetandet.

I de fall, där omständigheterna sålunda tala för att icke utkräva ersättning av den försörjningskyldige, synes det, såsom motionärerna också fram-

hållit, naturligt, att fattigvårdssamhället i stället utfår ersättning av staten. Bestämmelser om ersättningens omfattning liksom om prövningen av de fall, då ersättning kan ifrågakomma, bör det ankomma på särskilda sakkunniga att utarbета.

Fattigvårdsstyrelsen har under åren 1931—1936 i 23 fall, däribland 19 fall under år 1935, sökt ersättning av vuxna barn för fattigvård som lämnats deras föräldrar.

Fattigvårdsstyrelsens arbetsutskott vill slutligen meddela, att det vid flera tillfällen i styrelsens verksamhet förekommit fall, där det varit styrelsen motbjudande att med begagnande av sin lagliga rätt utkräva ersättning av barn för lämnad fattigvård till föräldrar, som i ytterst ringa mån vårdat sig om sina barn, och styrelsen skulle därför med tillfredsställelse se, att en utredning i de av motionärerna berörda hänseenden snarast komme till stånd.

Hälsingborg den 24 februari 1936.

På fattigvårdsstyrelsens arbetsutskotts vägnar:

ENOCH BRUHN.

U. Hernroth.

Bilaga A 7.

Gävle stads fattigvårdsstyrelsens yttrande till statens inspektör för fattigvård och barnavård över motionen II: 188:

Statens inspektör för fattigvård och barnavård.

I skrivelse den 17 februari 1936 har Gefle stads fattigvårdsstyrelsens yttrande inforrats över riksdagsmotion II: 188 av fru Olivia Nordgren m. fl. angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m. Då styrelsens yttrande icke kunnat inhämtas inom angiven tid, får undertecknad, fattigvårdsdirektör i Gefle, i ärendet anföra följande.

När framställning göres om fattigvårdsunderstöd, sker i regel, om fattigvården är riktigt ordnad, en noggrann utredning om den hjälpsökandes förhållanden, innan understöd lämnas. Finnas vuxna barn, så prövas därvid deras förmåga att bidra, och man söker träffa överenskommelse med dem om skäligt underhåll. På så sätt kunna goda resultat nås. Genom rättegång är däremot oftast icke så mycket att vinna. På dessa grunder förekommer i Gefle återvinningsstalan gentemot barn endast i ganska liten omfattning. Några siffror kunna tyvärr icke lämnas utan alltför tidsödande utredning.

Det kan icke förnekas, att emellanåt olägenheter uppstå av den art, som anges i motionen. Men erfarenheten vid fattigvården i Gefle beträffande länsstyrelsernas och kammarrättens handläggning av här ifrågavarande ärenden gå i helt annan riktning än motionärerna tro sig ha funnit. Det har visat sig mycket svårt att på laglig väg uttaga ersättning från barn mot deras egen vilja.

Det i motionen relaterade fallet kan icke bedömas, utan att upplysning lämnas åtminstone om den ifrågavarande svärsonens inkomster. I varje fall är det väl tidigt att draga några slutsatser därom, innan kammarrättens

utslag blivit känt. Från Gefle skall här omtalas ett ganska belysande fall. Fattigvårdsstyrelsen riktade år 1919 krav mot trenne mågar till en äldre kvinna att ersätta till henne utgivet understöd, var och en med en tredjedel, beräknad till c:a 70: — kr pr år. Mågarnas familjer bestodo av hustru och ett barn. Deras inkomster voro resp. 3 196: —, 4 128: — och 4 382: — kr. pr år. Länsstyrelsen förklarade, att »enär N. N. genom att ersätta en tredjedel eller mindre av det till hans svärmoder — — — lämnade understöd, — — — kunde antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina — — —» den av fattigvårdsstyrelsen i Gefle emot N. N. förda talan icke kunde bifallas. Målen fullföljdes hos kammarrätten, som ej fann skäl att göra ändring i länsstyrelsens beslut.

Man torde kunna säga, att krav om återbetalning av understöd till gamla i regel icke framställes mot vuxna barn, vilka ha minderåriga barn att försörja, utan att deras ekonomi ändå är att betrakta som god och trygg, så att de utan svårighet kunna lämna bidrag till föräldrarna. Stor hänsyn tages givetvis också till sådana omständigheter som sjukdom i hemmet, ojämnhet eller osäker arbetstillgång o. s. v. Man synes icke med rätta kunna säga, att det föreligger något *trängande* behov av den föreslagna reformen. Däremot synes man ha grundad anledning att hysa allvarliga betänkligheter mot dess genomförande, icke därför, att det *direkt* rör sig om några stora penningbelopp för kommunerna att vinna eller förlora, ty så är säkerligen inte förhållandet, utan emedan en uppluckring av bestämmelserna om barns försörjningsplikt gentemot föräldrarna skulle medföra en allmän avtrubning av deras plikt känsla och vilja att utan hjälp av samhället vårda sig om sina gamla. Därmed skulle också kraven mot samhället kraftigt växa.

Gefle den 29 februari 1936.

I tjänsten:

R. SCHIÖLER.

Fattigvårdsdirektör.

Bilaga B.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård om motionen II: 350:

Till riksdagens andra lagutskott.

Anbefalld att avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 350, angående ändring av gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn m. m., får jag anföra följande.

I motioner vid 1931 och 1934 års riksdagar, respektive II nr 24 och II nr 309, har fru Olivia Nordgren framfört i huvudsak samma yrkanden som i nu föreliggande motion.

I överensstämmelse med förslaget i mitt till andra lagutskottet den 27 februari 1931 avgivna yttrande över förenämnda motion nr 24 för 1931 har jag i de »Meddelanden från socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden», som tid efter annan utgivas, tillställt samtliga fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder i riket uppmaning att vid tillämpning av 3 § i fattigvårdslagen och 62 § 2 mom. i barnavårdslagen iakttaga största

möjliga försiktighet, så att de av motionären påtalade olägenheterna kunde förhindras.

Huruvida någon förändring i tillvägagångssättet vid handläggningen av förenämnda ärenden genom uppmaningen därefter förekommit, har jag icke varit i tillfälle att konstatera. Någon visshet härom lär icke heller stå att vinna. I städer, där handhavandet av fattigvårds- och barnavårdsförvaltningen huvudsakligen är lagd i händerna på tjänstemän, har jag anledning förmoda att uppmaningen kontinuerligt kunnat följas, där icke hinder såsom väntade eventuella anmärkningar från revisorerna för försummelse att icke uttaga kommunen lagligen tillkommande ersättningar kunnat förhindra tillvägagåendet. I kommuner, där icke tjänstemannasystem är infört, utan där göromålen handhas av de personer, som under längre eller kortare tid fungera såsom ordförande, kan ju befaras, att, då ny ordförande tillträder och denne saknar kännedom om innehållet i det utsända meddelandet, ingen som helst hänsyn toges till detsamma. Otvivelaktigt är emellertid, att problemet kvarstår, även om antalet fall icke kan betraktas som avsevärt. Emellanåt kommer till min kännedom ett och annat fall, där det vore önskvärt om ersättning icke utkrävdes av make till andre makens barn. Något annat intresse än det ekonomiska föreligger givetvis ej för den myndighet som utsöker ersättning. Kunde detta intresse avkopplas, skulle de olägenheter för barnen, vilka motionärerna åberopa och vilka utan tvivel förekomma, upphöra. En förutsättning för ändring i nu gällande bestämmelser, varigenom fattigvårdsstyrelse eller barnavårdsnämnd skulle fråntagas rätten att söka ersättning av försörjningspliktiga, anser jag därför böra följas av rätt till ersättning från annat håll. Motionärerna ha i detta avseende tänkt sig att ersättning i stället skulle kunna erhållas av statsmedel. Någon annan utväg lär icke heller stå till buds. Skulle den uppfattningen vara riktig, som jag i mitt föregående yttrande framfört, att något större antal fall i fråga om att utkräva ersättning av styvfader ej förekommer, lär det ha ringa betydelse för statens kostnader jämförda med den ökade trygghet för såväl familjelivet som de barn, vilka beröras av frågan, som skulle vinnas genom vidtagande av de föreslagna åtgärderna.

Även om jag inser att förslagets genomförande skulle kunna medföra vissa andra icke önskade konsekvenser, anser jag dock att då försök nu gjorts att på upplysningens väg förekomma de av motionärerna påtalade olägenheterna, men dylika det oaktat torde förekomma, en utredning i frågan bör komma till stånd.

Stockholm den 28 februari 1936.

G. H. von KOCH.

Bilaga C.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet om motionerna II: 188 och II: 370:

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan Riksdagens Andra Lagutskott velat bereda Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet tillfälle att avgiva yttrande över fru Nordgrens m. fl. motion i Andra Kammaren angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m., får förbundet uttala följande.

I motion n:r 188 av fru Nordgren m. fl. i Andra Kammaren upptages frågan om försörjningsplikten enligt lagen om fattigvården. Motionärerna finna det naturligt, att barn och föräldrar så långt möjligt hjälpa och stödja varandra. Emellertid förekomma fall, då barns försörjningsplikt gentemot föräldrar blir särskilt betungande. Så är fallet då barnen bildat egen familj och fått försörjningsplikt mot densamma samt en beskärning av inkomsterna icke kan ske utan att det blir till förfång för den egna familjen. Vidare förekomma fall, då försörjningsplikten mot föräldrar kan anses strida mot den allmänna rättsuppfattningen, t. ex. då ersättning för lämnad fattigvård utkräves av en son, vars fader avvikit från familjen redan då sonen var minderårig och sedan icke låtit höra av sig.

Likaså anse motionärerna, att den försörjningsplikt gentemot svärfar, som följer av bestämmelserna i gamla giftermålsbalken, medför olägenheter, och de kunna ej heller gilla, att hustru enligt den nya giftermålsbalken kan sökas för fattigvård, meddelad hennes egna föräldrar. Motionärerna anse, att de bestämmelser, som (närmast för de dömande myndigheterna) finnas i 65 § i lagen om fattigvården, att anspråk på ersättning av försörjningspliktig icke må bifallas där han genom att återbetala kostnaden eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina, icke erbjuda tillräcklig garanti mot ovan angivna olägenheter. Svårigheterna att bedöma och rätt avväga vederbörandes betalningsförmåga äro nämligen, enligt motionärerna, både många och svåra.

Motionärerna anse sålunda, att spørsmålet om barns ersättningsskyldighet för fattigvård åt föräldrar bör tagas under omprövning, icke minst som ett led i strävan att lätta försörjningsbördorna för familjer med minderåriga barn. De säga sig emellertid ingalunda vilja rubba på principen om barns försörjningsplikt mot föräldrar och medgiva, att spørsmålet är »av ytterst ömtålig art».

Förbundet önskar som sin mening framhålla, att principen om barns försörjningsplikt mot föräldrar är en av de viktigaste grundvalarna för samhällets bestånd, påbjudna av både moraliska och sociala skäl. Motionärerna framhålla, som nyss nämnts, att de icke vilja rubba denna försörjningsplikt, men de inskränkningar i densamma, som de antydningssvis föreslå, skulle dock medföra, att densamma försvagades och bundes vid villkor, vilkas tillämpning skulle medföra svåra olägenheter. Vidare hör det framhållas, att upprörande, mera undantagsvis förekommande fall icke — som så ofta sker — bör få giva anledning att ändra en lagstiftning, som är nödvändig och i allt väsentligt fyller sitt ändamål.

Motionärerna angiva såsom riktlinjer för reformen, att barnens försörjningsplikt enligt fattigvårdslagen skulle upphöra i och med det att de bildade egen familj. Den skulle i detta fall endast ifrågakomma där »goda ekonomiska möjligheter förelåge». Det torde bliva svårt att med siffror fastställa den inkomstgräns, vid vilken försörjningsplikt skulle föreligga och sätta denna i relation till familjens talrikhet etc. Ävenså skulle försörjningsplikt, enligt motionärernas mening, icke föreligga, såframt föräldrarna icke »fullgjort sina försörjningsskyldigheter mot barnen». Huru skall detta annat än i sällsynta fall kunna konstateras? En vuxen man blir sökt för fattigvård, som lämnats hans far eller mor. Han kan bestrida, att han har försörjningsplikt under hänvisning till att hans far eller mor icke vårdat sig om honom, då han var minderårig. Fattigvårdsstyrelsen, eventuellt länsstyrelsen och kammarrätten, har då att undersöka, huruvida någon av föräldrarna, måhända en mansålder tillbaka i tiden, fyllt sina plikter mot ho-

nom på ett tillbörligt sätt. Huru subjektiva måste ej omdömena härom bliva och huru pinsamma bliva ej de utredningar, som måste företagas på detta ytterst ömtåliga område! Endast då någon av föräldrarna övergivit barnet eller lika tydliga vittnesbörd om försummande av försörjningsplikt föreligga, torde man kunna fastställa, att mannen ifråga ej är försörjningspliktig.

Borttagandet av barns försörjningsplikt mot föräldrar skulle givetvis medföra ökade fattigvårdskostnader för kommunerna, och motionärerna ifrågasätta därför bidrag av statsmedel för täckande av nämnda kostnader. Troiligen skulle endast mera känslolösa och socialt mindre värdefulla personer vilja överflytta försörjningen av sina gamla, orkeslösa eller sjuka föräldrar på samhället framför att efter förmåga söka bidraga till deras försörjning.

Förbundet vill emellertid icke förneka, att den garanti mot ett alltför hårt pressande av försörjningsplikten, som ligger i bestämmelserna i 65 § i lagen om fattigvården, stundom kan vara för svag, särskilt då det gäller små och ekonomiskt svaga kommuner med tryckande fattigvårdskostnader. Även i andra kommuner kan förhållandet vara detsamma, beroende på fattigvårdsstyrelsen och dess ordförandes personliga läggning. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida icke motionärernas syfte kunde vinnas genom ett tillägg till nämnda paragraf. Så borde försörjningsplikt ej föreligga gentemot föräldrar, som »övergivit» sitt barn, för att använda den term, som förekommer i 29 § i barnavårdslagen. Likaså torde kunna tilläggas, att försörjningsplikten bortfaller, då ett fullgörande av densamma uppenbarligen skulle bliva till förfång för den försörjningspliktiges egen familj genom att möjligheterna till egna barns fostran och utbildning äventyrades. Det senare borde lämpligen ock stadgas beträffande försörjningsplikten mot svärföräldrar.

Förbundet tillstyrker sålunda en utredning i syfte att, med strängt fasthållande av principen om barns försörjningsplikt mot föräldrar, uttröna, huruvida genom omarbetning av 65 § i lagen om fattigvården försörjningsplikten kunde eftergivnas i vissa i lagen angivna fall, då en tillämpning av gällande bestämmelser om försörjningsplikten skulle medföra obillighet.

Genom detta yttrande anser sig förbundet hava uttalat sig jämväl om herr Nybloms motion n:r 370 i Andra Kammaren.

Stockholm den 28 februari 1936.

Vördsamt

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet

AXEL HIRSCH.

Karl J. Höjer.

Bilaga D.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet om motionen II: 350:

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan Riksdagens Andra Lagutskott velat bereda Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet tillfälle att avgiva yttrande över fru Nordgrens m. fl. motion i Andra Kammaren angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m., får Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet uttala följande.

I motionen n:r 350 i Andra Kammaren vid årets riksdag har fru Nordgren m. fl. föreslagit ändring av gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn. Motionären har redan tidigare vid 1931 och 1933 års riksdagar väckt motioner i samma syfte.

I föreliggande motion framhållas särskilt de olägenheter, som kunna uppstå i de fall, då det rör sig om barn utom äktenskap, vilket omhändertagits av det allmänna för vård, och där ersättning för vården utkräves av den man, med vilken barnets mor sedermera ingått äktenskap, ehuru denne icke är barnets naturlige fader. Frånsett slitningar i äktenskapet och uraktlåtandet att legalisera utomäktenskapliga förbindelser i syfte att undgå försörjningsplikt är den olägenheten särskilt framträdande, att barn utom äktenskap utsättas för risken att enbart av ekonomiska skäl förflyttas från ett gott fosterhem till ett hem, där modern står främmande för barnet och av styvfadern betraktas som en besvärlig börda.

Förbundet kan för sin del bekräfta, att de av motionärerna angivna olägenheterna förefinnas. Emellertid vill det synas, som om desamma mindre borde hänföras till själva bestämmelserna om försörjningsplikten än till de kommunala myndigheternas rigorösa och av ekonomiska synpunkter påverkade *tillämpning* av dessa bestämmelser. Statens inspektör för fattigvård och barnavård har i cirkulär n:r 44, juli 1931, med skärpa betonat, att samhällets rätt till ersättning, enligt 3 § i lagen om fattigvården och 68 § 2 mom. i lagen om samhällets barnavård bör tillvaratagas med varsamhet. En riktig tillämpning av gällande barnavårdslagstiftning skulle komma flera av de påtalade olägenheterna att försvinna.

Motionärerna medgiva, att det är förenat med svårigheter att vidtaga rubbning i principen om underhållsplikten från föräldrarnas sida gentemot barnen. I många fall skulle nog inga direkta olägenheter härav uppstå, däremot riskerade man att i andra fall dylika skulle uppstå. Man kan härvid tänka på de talrika fall, då styvfadern befinner sig i ekonomiskt gynnsamma omständigheter. Förbundet vill för sin del understryka olägenheterna av att rubba den civilrättsliga lagstiftningen om underhållsplikt, som utgör grunden för fattigvårds- och barnavårdslagarnas bestämmelser om försörjningsplikten.

Att motionärerna ånyo upptagit frågan motivera de därmed, att den s. k. befolkningsfrågan på ett alldeles särskilt sätt aktualiserat spørsmålet om skydd och hjälp åt mödrar och barn och att förslag till ganska långt gående åtgärder i nämnda syfte torde vara att förvänta från befolkningskommissionen inom den närmaste tiden. Det synes emellertid förbundet, som om de vittgående förslag till hjälp och skydd åt mödrar och barn, som redan framlagts eller i en nära framtid väntas framkomma, snarast skulle utgöra en anledning att uppskjuta utredningen om de föreslagna ändringarna i fattigvårds- och barnavårdslagarna till dess man kan bedöma, i vad mån de väntade omfattande reformerna på mödra- och barnahjälpens område kunna råda bot på de olägenheter, som i motionen framhållas.

Ett område, på vilket de av motionärerna anförda synpunkterna möjligen kunde vinna beaktande, är den s. k. barnpensioneringen, varom för närvarande utredning pågår. Vederbörande sakkunniga, bland vilka motionären fru Nordgren är en, ha nyligen framlagt ett förslag om bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn; bidrag åt änkas barn skulle upphöra, därest änkan ingår äktenskap, och samma gäller beträffande det bidrag, som skulle utgå till adoptivbarn till invalid, ogift eller frånskild kvinna. De sakkunniga förklara sig ha för avsikt att fram-

deles återkomma, till frågan om hjälpåtgärder för barn till frånskilda makar och för utom äktenskap födda barn.

Tilläggs pension enligt lagen om folkpensionering utgår utan hänsyn till de försörjningsbidrag, som föräldrar och barn lämna varandra. I sagda lag har man sålunda helt avstått från att hävda försörjningsplikten. I det nu ifrågavarande förslaget ha de sakkuniga däremot tillfullo hävdad densamma och detta även i den del, som motionärerna nu önska undanröjd. Det vill synas som om motionärernas syfte i det väsentliga skulle bliva tillgodosett, därest det visade sig möjligt att i barnpensioneringslagstiftningen i viss utsträckning avstå från att kräva försörjningsplikt av en man gentemot en annan mans barn. Barnbidrag till änka samt till ogift eller frånskild kvinna skulle i så fall icke utan vidare upphöra att utgå av den orsak, att vederbörande inginge äktenskap med annan än barnets fader.

Förbundet anser sig under åberopande av vad ovan anförts böra avstyrka den i motionen begärda utredningen.

Stockholm den 26 februari 1936.

Vördsamt

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet

AXEL HIRSCH.

Karl J. Höjer.

Bilaga E.

Svenska stadsförbundet om samtliga motioner:

Till andra lagutskottet.

Sedan svenska stadsförbundet beretts tillfälle att till Utskottet avgiva yttrande över inom Riksdagens andra kammare väckta motioner nr 188, 350 och 370 angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m., får förbundets styrelse härmed anföra följande.

Tvenne av motionerna (188 och 370) avse frågan om *barns skyldighet att försörja sina föräldrar*. Motionärerna finna denna skyldighet enligt gällande rätt allt för vittgående. Det erinras bl. a. om, att en man i vissa fall alltjämt kan få svara för underhåll av sina svärföräldrar och att en person kan få ersätta fattigvård åt en far, som aldrig försörjt de sina eller ens frågat efter dem. Det kan ju icke förnekas, att dessa och andra ur dagspressen hämtade exempel måste anses i hög grad upprörande för rättskänslan.

Som i motionen nr 188 erinras, finnes emellertid redan i fattigvårdslagens 65 § ett korrektiv, som kan komma till användning i de fall, där understödssplikten skulle gå ut över personer med mycket små inkomster.

Stadgandet i fråga torde emellertid icke vara tillräckligt för undvikande av här påtalade svårigheter och en ändring av detsamma synes vara påkallad. Med en omformulering avsedd endast att rätta till uppenbara missförhållanden torde emellertid ändringen icke behöva föra med sig så särdeles stora ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Den i motionen antydda ståndpunkten, att barns försörjningsplikt gentemot föräldrar som regel skulle upphöra i och med det att barnen bildade egen familj och bidrag kunna utkrävas endast i fall av god ekonomisk ställning, vill styrelsen däremot icke godtaga. Icke heller synes föräldrarnas bristande försörjning av barnen böra utan vidare befria dessa från all försörjningsskyldighet i framtiden gentemot föräldrarna. Hänsyn torde böra tagas både till vilja och förmåga. Det må vara en nödvändig uppgift att stimulera befolkningstillväxten. Men att hänsyn till den egna familjen skulle befria familjeförsörjaren utan vidare från försörjningsplikten mot föräldrarna synes föga tilltalande för den i motionen så flitigt återopade rättskänslan. Alltjämt gäller nog den gamla sanningen, att en mor lättare försörjer sju barn än sju barn en mor. Att ytterligare töja på föreningsbanden mellan gamla föräldrar och deras barn torde knappast vara en ur samhällets synpunkt önskvärd åtgärd.

Den enda åtgärd styrelsen för sin del anser tillräddig vore som sagt en omskrivning av 65 § i fattigvårdslagen så, att som villkor för befrielse från underhållsplikten angives »väsentliga svårigheter att fullgöra försörjningsplikten» eller liknande. Något ruckande på själva principen om barns försörjningsskyldighet mot föräldrar kan styrelsen som sagt icke tillstyrka.

Den tredje motionen (nr 350), som avser *ena makens underhållsplikt mot den andres barn*, kan nog icke frånkännas fog för sitt yrkande. I vad mån äktenskapsbildandet skulle befrämjas genom en lagändring i motionens syfte synes emellertid vara svårbedömligt. Det är naturligen riktigt, att moderns barn före äktenskapet, tack vare nu gällande lagstiftning, stundom tages från ett gott fosterhem till en föga önskvärd vård i styvfaders hem. Men det torde å andra sidan icke saknas exempel på, att makar taga till sig ett före äktenskapet fött barn till den ena av dem och ägna detta en betydligt bättre och kärleksfullare vård, än som kom barnet till del i ett föregående fosterhem. Dessa senare fall torde bliva vida sällsyntare, om fadern frikallades från förpliktelserna mot hustruns barn före äktenskapet. Det undan- drager sig måhända utredningsmöjligheterna att fastslå, om i stort sett den föreslagna lagstiftningen skulle vara till gagn för barnen. Denna synpunkt och icke enbart gynnandet av äktenskaps ingående torde böra tillmätas en avgörande betydelse. Styrelsen måste för sin del ställa sig mycket tveksam redan till möjligheten att i denna fråga få till stånd en utredning, som möjliggör ett fullt objektvt bedömande av frågan.

Stockholm den 10 februari 1936.

För Svenska stadsförbundets styrelse:

A. BORGSTRÖM.

Dess ordförande.

Henning Karlsson.

Bilaga F.

Svenska landskommunernas förbund om samtliga motioner:

Till riksdagens andra lagutskott.

Svenska landskommunernas förbund har av utskottet lämnats tillfälle inkomma med yttrande över tre inom Riksdagens andra kammare väckta motioner, nämligen: nr 188, av fru Nordgren m. fl. angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.; nr 350, av fru Nordgren m. fl. angående ändring av gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn m. m.; samt nr 370, av herr Nyblom, angående ändring av fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt.

I motionerna framhålles, att gällande bestämmelser rörande barn och föräldrars ömsesidiga försörjningsplikt vid tillämpningen visat sig medföra verkningar, vilka för den allmänna rättsuppfattningen framstå såsom stridande mot billighet och rättvisa. Ingen av motionärerna synes dock ifrågasätta upphävande av den i 3 § fattigvårdslagen fastställda principen, att föräldrar och barn skola vara pliktiga att i mån av behov, å ena, samt förmåga, å andra sidan, försörja varandra, men motionärerna framhålla, att omständigheterna icke sällan äro sådana, att frångående av denna i och för sig riktiga princip är befogad.

Såsom skäl för frångående av principen om ömsesidig försörjningsplikt hava av motionärerna anförts omständigheter dels av huvudsakligen personlig natur, d. v. s. grundade på det personliga förhållandet mellan understödstagaren och den försörjningspliktige och dels av övervägande ekonomisk art. Så har i motion nr 188 framhållits det obilliga i att en son ålägges försörjningsplikt för sin fader även om denne grovt försummat sin försörjningsskyldighet gentemot hustru och barn. Vidare synes möjlighet till befrielse för utomäktenskapliga barn från deras försörjningsplikt för fadern ifrågasättas ävensom lindring i den försörjningsskyldighet för svärföräldrar, vilken i vissa fall ännu förefinnes. I motion nr 350 påtalas särskilt de icke önskvärda verkningarna av gällande bestämmelser rörande makes underhållsskyldighet mot andra makens barn. Vidare anföres i motion nr 188 det obilliga i att barn, vilka bildat egen familj, nödgas för fullgörande av sin försörjningsplikt mot föräldrarna vidkännas ekonomiska uppoffringar av sådan omfattning, att deras möjlighet att giva sina egna barn uppfostran och utbildning beskäres.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund finner de i motionerna framförda synpunkterna värda beaktande. Vid utarbetande av 1918 års fattigvårdslag torde man hava utgått från att fattigvårdsstyrelserna vid utkrävande av den i 3 § stadgade försörjningsskyldigheten icke skulle göra sin rätt till ersättning av enskilda försörjningspliktiga gällande i sådana fall, då ett krav därå komme att för det allmänna rättsmedvetandet framstå såsom obilligt. Härpå tyder stadgandet i 63 § fattigvårdslagen, att fattigvårdsstyrelsen äger att av enskild försörjningspliktig uttaga ersättning, »i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift». Enligt styrelsens förmanande inrymmer detta stadgande befogenhet för fattigvårdsstyrelserna att, även för det fall att vederbörande försörjningspliktige äger betalningsförmåga, avstå från ersättningskrav för den händelse att försörjningspliktens

utkrävande på grund av omständigheter av personlig natur vore obillig. Styrelsen har emellertid under sin verksamhet erfarit, att fattigvårdsstyrelserna i icke ringa utsträckning synas förbise berörda stadgande i 63 § och anse sig riskera anmärkning från kommunens revisorer, därest de icke utkräva ersättning av enskilda försörjningspliktiga i alla de fall, då stadgandet i 65 § fattigvårdslagen icke utgör laga hinder för bifall till ersättningsanspråk. Det saknas icke exempel på att ersättningskrav framställts även i de fall, då synnerliga skäl av personlig natur till eftergift förefunnits såsom att en vuxen dotter krävts på ersättning för fattigvård åt sin fader, ehuru denne gjort sig skyldig till svår förbrytelse mot dottern under dennas minderårighet och därför ådömts långvarigt frihetsstraff.

65 § fattigvårdslagen medger de dömande myndigheterna rätt att ogilla ersättningsanspråket allenast på grund av den ersättningskyldiges bristande betalningsförmåga. Om en fattigvårdsstyrelse anhängiggör och fullföljer en uppenbart obillig, men lagenlig talan, måste denna således bifallas under förutsättning att den ersättningskyldiga äger betalningsförmåga.

En så avsevärd inskränkning i enskildas försörjnings- och ersättningsplikt, som i motionerna ifrågasättes, kan enligt styrelsens förmenande icke genomföras med mindre än att kommunerna på ett eller annat sätt hållas skadelösa för den ökning i fattigvårdstungan, som därav bleve en följd. Att anordna ersättningen i den formen, att fattigvårdsstyrelsen berättigades att av statsmedel uppbära vad fattigvårdsstyrelsen förlorat i varje särskilt fattigvårdsfall på grund av de föreslagna nya bestämmelserna om enskild persons försörjningsplikt, torde bliva förenat med stora praktiska svårigheter. Det synes därför kunna ifrågasättas, huruvida icke en eventuell lagändring av i motionerna föreslagen omfattning borde genomföras i samband med de reformer i skatteutjämnande syfte, som äro att förvänta. Mot förslaget om en utredning i ärendet har styrelsen intet att erinra utan vill tillstyrka en sådan.

En mindre omfattande lagändring, varigenom möjlighet skulle beredas de dömande myndigheterna att avvisa uppenbart obilliga ersättningskrav, torde emellertid kunna genomföras utan rätt till ersättning åt kommunerna för därav möjligen föranledd ökning av fattigvårdstungan. Styrelsen ifrågasätter, huruvida icke de allvarligaste missförhållandena i nu ifrågavarande hänseende borde omedelbart avhjälpas genom ett tillägg till 65 § fattigvårdslagen av t. ex. följande lydelse »eller där synnerliga skäl tala mot bifall till ersättningsanspråket».

Eventuellt kunde därefter i lagrummet angivas en del exempel på sådana »synnerliga skäl» såsom, att understödstagaren i hög grad eftersatt sin försörjningsplikt gentemot den, mot vilken kravet riktas eller grovt förbrutit sig mot denne, att styvfadern vid äktenskapets ingående saknat kännedom om hustruns barn före äktenskapet med annan man, att krav på ersättning av styvfadern för vårdkostnaden för dylikt barn av annan anledning komme att för denne verka i hög grad obilligt och betungande etc. Någon fullständig uppräknig av vad som med »synnerliga skäl» avses torde icke lämpligen böra införas.

En lagändring av denna innebörd synes väl ansluta sig till uttrycket i 63 § fattigvårdslagen »i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift» och resultatet av en sådan lagändring komme sannolikt att i stort sett motsvara vad man redan med sistnämnda stadgande förmodligen avsett att vinna.

Det synes böra tagas under övervägande, huruvida icke billigheten kräver att en lagändring av angivet innehåll bör förbindas med en övergångsbestäm-

melse, som möjliggör för den försörjningspliktige att utan hinder av tidigare meddelat utslag få sin betalningsskyldighet för framtiden ånyo prövad enligt lagens nya lydelse.

Stockholm den 25 februari 1936.

För Svenska landskommunernas förbund:

SV. BENGTTSSON.

J. A. Zander.

Bilaga G.

**Svenska landstingsförbundet om
samtliga motioner:**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 3 februari har Andra lagutskottet berett svenska landstingsförbundet tillfälle att avgiva yttrande över tre inom riksdagens andra kammare väckta motioner, nämligen nr 188 av fru Nordgren m. fl. angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m., nr 350 av fru Nordgren m. fl. angående ändring av gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn m. m. samt nr 370 av herr Nyblom angående ändring av fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt. Med anledning härav får förbundets styrelse värdsamt anföra följande.

Samtliga ifrågakommande motioner hava det gemensamt, att de avse att åstadkomma lättnad av den underhållsplikt, som åligger privata personer gentemot deras anhöriga. De exempel, som i motionerna anförts rörande behövligheten av en ändring av gällande bestämmelser i förevarande hänseende, synas giva vid handen, att dessa i vissa fall kunna leda till mindre önskvärda konsekvenser. Å andra sidan har från kommuner och landsting gjorts gällande, att det varit synnerligen svårt att med nuvarande bestämmelser av enskilda försörjningspliktiga uttaga ersättning för lämnad fattigvård, även i de fall, då deras ekonomiska ställning varit relativt god. Statens sjukvårdskommitté har i sitt betänkande utförligt behandlat frågan om möjligheten att av enskilda uttaga ersättning för vårdkostnad, som fattigvården förskjutit, och därvid föreslagit en skärpning av gällande bestämmelser i detta hänseende. Kommer en utredning av frågan om enskildas försörjningsplikt i enlighet med motionärernas önskan till stånd, synes denna sålunda böra avse icke blott en uppmjukning av hithörande bestämmelser, där så är erforderligt, utan även en prövning av sjukvårdskommitténs förslag till skärpning av desamma.

Stockholm den 28 februari 1936.

För Svenska Landstingsförbundets styrelse:

G. v. HOFSTEN.

Ivar Dahlgren.